

Herligheden, det var kun Landgilden, som gik i Handel og Wandel. Naar Godseieren sælger en Fæstegaard til en Bønde til Beboelse, saa faaer Bønden desuden den fulde umiddelbare Brugsret, den har jo dog Godseieren heller ikke. Der er en langt større Kjøbs- end Salgsværdi ved Afhændelse fra Fæste til Selveiendom, og det især i den senere Tid, paa Grund af, at den Herlighedsret, som Kongen tidligere havde forbeholdt sig, nu efter Lovgivningen ikke mere, er forbeholdt. Denne er netop i Loven i Capitlet om Selveierbønder anslaaet til en Værdi af $\frac{1}{4}$ imod en Fæstebønde. Nu kan man vel antage det for aldeles sikkert, at Kongen ikke længer, som han da havde gjort, vil sælge Herlighedsretten over Selveiergaarde til en eller anden Adelsmand eller Herregaardsbesidder, men dette var Noget, som er skeet førend Christian den Femtes Lov udkom; derimod omtales ligefrem det Tilfælde, at Kongen havde solgt Herlighedsretten over Selveiergaarde til en eller anden Herregaardsbesidder. Jeg har berørt, at Lovens 5—3—24 og 25 tydeligt viser, hvad Christian den Femtes Lov egentlig forstod ved Eiendomsretten over Fæstegodsset. Min Anskuelse herom kan ogsaa efter min Mening paa det Stærkeste bestrykes ved de Lovbestemmelser, som den ærede Rigsdagsmand for Aalborg Amts 2den Valgfreds (Zillisch) benyttede i en aldeles modsat Retning, nemlig Forordningerne af 15de Mai 1761 og 13de Mai 1769. Ved Forordningen af 15de Mai 1761, som ene handler om Jordegodsseiere og Lodseiere, — der er altsaa ikke forsaavidt Tale om Fæsterne — blev det forbudt i Jordegodsseiernes gjensidige Interesse, — Lovgivningen havde altsaa ikke alene Fæstegodsset for Fæstebøndens Skyld, men tillige for Godseiernes Skyld, under sin særegne Varetægt — at sælge Bøndergods fra Herregaardene til Andre. Det var altsaa i Herregaardenes Interesse og ikke i Bøndestændens Interesse, at dette Forbud eksisterede. Det, som blev solgt ved saadanne Salg, det var ikke Herlighedsretten, men kun Retten til Landgilde, som omhandles i 5—3—24 og 25 — thi en Herremand behøvede egentlig ikke at købe sin Herlighedsret, han havde den ifølge sin Stand —, og derfor var det aldeles i sin

Orden, at Forordn. af 13de Mai 1769 § 2 sagde, at dette Forbud syntes at gjøre Indgreb i Eiendomsretten. Det forbyder nemlig Herremanden at sælge Landgilden, som er en virkelig Eiendomsret, til en anden Herremand eller til Hvemsomhest; det var altsaa virkelig ogsaa en Indskrænkning i Eiendomsretten, som § 2 i Forordningen af 13de Mai 1769 ophævede. Efter Indledningens til sidstnævnte Lov er det tydeligt dens Hensigt, at ligesom Kongen havde fremmet Selveiendom paa Nyttergodserne, saaledes vilde den søge at gjøre det lettere, at ogsaa Herregaardsbesiddernes Fæstegods kunde komme til at overgaae til Selveie, ikke til Alle og Enhver, men til Fæsterne. Der tales ikke om anden Overgang end netop til Fæsterne, og det var ogsaa det, som skulde begunstiges; det er altsaa ingen speciel Rettighed til at sælge Fæstegodsset til Alle og Enhver, som Forordningen af 13de Mai 1769 omhandler, tværtimod sigter den til at lette Overgangen netop til selve Fæsteren. § 2 er indskudt efter § 1 som et Slags Parenthes i Forordningen; den siger: da adskillige Godseiere have beklaget sig over, at de vare blevne indskrænkede ved Forordningen 15de Mai 1761. Forordningen af 15de Mai 1761 indskrænker dem nemlig i at gjøre en eller anden Indretning, og saa staaer der vel: „som blandt Andet kunde have til Hensigt at forvandle Fæstebønderne til Selveierbønder,“ ja, den kunde have det til Hensigt, men det er blot for til alle Sider at gjøre den Bestemmelse, som her foreskrives, behageligere, tror jeg, at det er indskudt: „der kunde have til Hensigt etc.“ Videre staaer der i § 2: „som desuden synes at betage vedkommende Eiere Raadighed over deres Eget.“ Dette var vistnok Hovedgrunden til Ophævelsen af Forordningen 15de Mai 1761; det gjorde den ogsaa; den betog Herremanden en Rettighed over hans Eget, nemlig den at sælge Fæstegodsset fra Herregaarden i Faveur af Herregaarden imod Herregaardens Besidder. Dernæst, efter § 2, indeholder Forordningen af 1769 Bestemmelse om, at man kunde reservere sig Herligheden. Senere bruges ogsaa det Udtryk: „Førend han overlader Bønderne i en By Eiendomsret“ og strax efter hedder det, „dersom Bønderne efter at have